

TARTMUS

Tartu Kunstmuuseum

AUTORIEHTE
ANATOOMIA
Eesti ehtekunst
1953–2019

*The Anatomy of
Estonian Art Jewellery
1953–2019*

Tartu Art Museum

tartmus.ee

KUNSTNIKUD / ARTISTS

Linda al-Assi (1983), Katrin Amos (1953), Jüri Arrak (1936), Tiiu Aru (1938–2003), Igor Balašov (1940), Kätrin Beljaev (1982), Liidia Elken (1924–2014), Sofia Hallik (1991), Nils Hint (1986), Piret Hirv (1969), Leida Ilo (1943), Anu Ivask (1933–2010), Pilleriin Jürisoo (1984), Rainer Kaasik-Aaslav (1987), Aino Kapsta (1935), Merle Kasonen (1981), Annika Kedelauk (1986), Marje Kerem (1944), Kristiina Kibe (1970), Edda Kingu (1940), Keiu Koppel (1988), Triin Kukk (1990), Leili Kuldkepp (1931–2008), Ede Kurrel (1909–1991), Ülle Kõuts (1956), Mari Käbin (1958), Tiina Käesel (1943), Ive-Maria Kõögard (1942), Kadi Kübarsepp (1982), Julia Maria Künnap (1979), Õie Kütt (1928–2011), Urve Küttner (1941), Kristiina Laurits (1975), Krista Lehari (1967), Liina Lelov (1983) & Valdek Laur (1980), Claudia Lepik (1996), Epp Linnaks (1956), Lilian Linnaks (1929–2016), Eve Lokk (1935–2006), Marita Lumi (1985), Urmas Lüüs (1987), Tõnis Malkov (1985), Eilve Manglus (1977), Eve Margus-Villems (1972), Rein Mets (1942–2011), Maire Morgen-Hääl (1939), Kadri Mälk (1958), Maarja Niinemägi (1979), Hans-Otto Ojaste (1988), Anu Paal (1951), Kristi Paap (1973), Jaanika Pajuste (1977), Helge Pihelga (1925), Villu Plink (1977), Darja Popolitova (1989), Jaan Pärn (1953), Mari Pärtelpoeg (1956), Haivi Raadik (1930–2013), Kaire Rannik (1971), Ane Raunam (1959), Salme Raunam (1921–2008), Mari Relo-Šaulys (1973), Edith Riidas (1929–2015), Tõnu Riit (1942–2007), Mari Rääk (1907–1986), Anna-Maria Saar (1988), Laine Sinivee (1938), Ilme Soonsein (1944–1996), Vaida Suits (1931), Kärt Summatavet (1963), Adolfas Šaulys (1966), Anneli Tammik (1975), Heljo Tassa (1938–2007), Emilda Trepp (1912–1998), Kertu Tuberg (1979), Lia Tüür (1944), Juta Vahtramäe (1924–2004), Maria Valdma (1973), Ene Valter (1952), Hanna-Maria Vanaküla (1987), Tanel Veenre (1977), Kertu Vellerind (1967), Tea Vellerind (1939), Raili Vinn (1943), Ülle Voosalu (1955)

Autoriehte anatoomia.

Eesti ehtekunst 1953–2019

The Anatomy of Estonian Art Jewellery 1953–2019

Ehtekunst on üks laiahaardelisemaid, mõõtmelgelt küll väike, kuid inimesele intiimselt lähedal asuvaid tarbekunsti-valdkondi. Näitus tõstab esile autoriehte kui kunstniku isikupärase eneseväljenduse vahendi, mis väärtustab inimest kõige erinevamatel viisidel, pakkudes talle jätkuvalt uusi visioone ja konteksti, ning tugineb eksperimentaalsusele nii oma ideedes, materjalides kui ka oskustes.

Rõhuasetus valdkonna mitmetahulisusel ja ajas muutumisel tingib ekspositsiooni kronoloogilise ülesehituse, näidates klassikaliste kullassepaoskuste filigransust ja ehtekivide võlu, hästi kujundatud vormi ekspressiivsust ja dekoratiivsust ning piiranguteta ideeringi oma vabameelses ja tähenduslikus materjalikasutuses.

Ehete kõrval lahkab ekspositsioon erialast konteksti, tuues välja kunstnike hariduslikke ja ajastuomaste väljundite taustu, selgitab eriala põhimõisteid

Jewellery is one of the most wide-ranging areas of the applied arts: despite the small size of most pieces of jewellery, they are intimately close to people. This exhibition highlights art jewellery as a means of individual self-expression that values people in diverse ways, offering them new visions and contexts, and it is based on experimentality in ideas, use of materials and the required skills.

The emphasis on variety and transformations through time is the reason for the chronological structure of the exhibition. On display are the intricate skills of goldsmiths and the glamour of precious stones, the expressiveness and decorativeness of well-designed forms and the boundless ideas captured in their lavish and symbolic use of materials.

Besides jewellery itself, the exhibition also investigates the professional context by revealing the educational

ja materjale, avab näitusetegevust – paljut, mis on Eesti ehet aja jooksul kujundanud.

Autoriehtena on näitusel mõistetud unikaalset ehet, mille ambitsioon on olla individualistlik, pakkuda kandjale autori maailmatunnetuse ja omapära kaudu alternatiivset valikuvabadust ja inspiratsiooni. Sellise ehte on autor enamasti algusest lõpuni valmistanud ise, talle omaseid materjale ja oskusi kasutades. Ehte valmimise aega ja oskusi nõudev protsess on tihedas seoses selle ideega ja vaid mõlemat kontrollides saavutab kunstnik soovitud täpsuse ja enda seatud kvaliteedi. Kaasaegne autoriehe eksperimenteerib julgelt ideede, materjali, vormi ja funktsiooniga, pidevalt kriitiliselt ka iseennast, eriala traditsioone, mütoloogiaid, rituaale ja tavasid ümber mõtestades. Inimest kaunistav funktsioon ei kao, vaid laieneb ja kinnitab, et autoriehe tegeleb endiselt kõige laiemal viisil inimeseks olemise küsimusega.

1950. aastatest kuni tänapäevani ühele näitusele koondatud ehtevalik annab võimaluse vaadata ehet kui iseseisvat teost, tunnetada, avastada, lahti mõtestada või laiendada ise selle tähendusvälju. Autoriehtele on omane edastada oma ajale olemuslikku, kuid ka pidada ajale vastu. Neid laetud tähenduslikke kunstiteoseid visuaalselt kogemata on raske määratleda või mõista valdkonna mitmekesisust, sest on ju ehte omandus pärast valmimist kiiresti avalikkuse

and production backgrounds of the artists, explaining the main concepts and materials of jewellery and talking about jewellery exhibitions: many of the factors that have shaped the history of Estonian jewellery.

The exhibition uses the term “art jewellery” to denote jewellery that is intended to be individual and to represent alternative choices and inspiration, expressing the sensibilities and uniqueness of the author. Art jewellery is made from beginning to end by artists, with their characteristic skills and materials. The time and skills it takes to create a piece of jewellery are closely connected with the idea of the piece: only by controlling both aspects can the artist achieve the desired precision and quality. Contemporary art jewellery experiments daringly with ideas, materials, forms and functions, constantly trying to critically re-evaluate the author, body, traditions, mythologies, rituals and customs. The function of adorning a person doesn't disappear but expands; it affirms that art jewellery still involves looking at what is human in the widest way possible.

This selection of objects from the 1950s to the present day allows us to look at jewellery as an independent art form and the viewer can sense, explore, interpret and broaden all of jewellery's possible meanings. Art jewellery conveys the characteristic elements of its

silma alt kaduda, pillutuda ehete kandjate, muuseumide ja erakogujate kollektsioonidesse.

Eksponeeritud on üle 300 teose 86 autorilt. Valik põhineb peamiselt Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumi ehtekogul, millest ligi 900 ehet on eksponeeritud ETDMi püsinäitusel „Kogutud teosed“. Lisaks on näitusele teoseid kaasatud Tartu Kunstimuuseumist ja autoritelt.

time but can also transcend time. Without experiencing jewellery visually, it is hard to comprehend its diversity, since, by nature, most of the pieces disappear soon after completion into the collections of wearers, museums and private collectors.

Over 300 works from 86 authors are displayed. The selection is based mostly on the jewellery collection of the Estonian Museum of Applied Art and Design, where nearly 900 items are on display in the permanent exhibition “Collected Works”. Additional items come from the Tartu Art Museum and the private collections of the authors.

Haridus

Education

Tänapäeval on palju võimalusi ehtekunsti õppida. Professionaalset ehtekunsti haridust on Eestis antud 1925. aastast alates, kui 1918. aastal asutatud Riigi Kunsttööstuskoolis avati metalliosakond. Tänapäevaks on sellest välja kasvanud Eesti Kunstiakadeemia (EKA) ehte- ja sepakunsti osakond.

Traditsiooniliselt on ehtekunstniku kõrghariduse osa tehnoloogilise baasi ja oskuste, nagu kullassepa- ja hõbesepatöö ning sepistamistehnikate omandamine. Lisaks joonistamine, maalimine, skulptuur, üld- ja erialakompositsiooni ja vormiõpetuse alused, esteetika, filosoofia, kunsti- ja erialaajalugu. Nõukogudeaegses Baltikumi ainsas metallikunsti erialast kõrgharidust pakkunud Eesti riiklikus kunstiinstituudis õppisid eestlaste kõrval ka lätlased ja leedulased. Sel aastatuhandel tullakse Eestisse õppima üle maailma, aktiivne on ka välisõppejõudude ja praktiseerivate ehtekunstnike kaasamine õppetöösse. Õpingute osaks on kursuseprojektide

Today, there are many opportunities to learn jewellery making. It has been taught on a professional level in Estonian since 1925, when the Metal Department of the State School of Arts And Crafts (founded in 1918) was opened. This was the beginning of today's Jewellery and Blacksmithing Department of the Estonian Academy of Arts.

Traditionally, obtaining a jewellery diploma has involved acquiring a technological foundation and such skills as gold-, silver- and blacksmithing. It has also encompassed drawing, painting, sculpture, general and jewellery composition, form studies, aesthetics, philosophy, art history and the history of jewellery. In the only state art institute in the Baltics where metal art was taught during the Soviet era, besides Estonians Latvians and Lithuanians also studied. In the new millennium, students come from all over the world and active jewellery artists are used in teaching. An important aspect of the studies is

avalik esitlemine näitustel, mis annab hea ettevalmistuse edaspidiseks erialategevuseks.

Osakonna esimene juht oli Klara Zeidler, kelle ehteloomingu näiteid Eesti muuseumide kogudes kahjuks ei leidu. Eriala õpetamisele on aegade jooksul panustanud Ede Kurrel, Albert Hansen, Arseni Mölder, Salme Raunam, Lilian Linnaks, Leili Kuldkepp ning väga paljud teised kunstnikud ja meistrid. 1996. aastast on professoriks Kadri Mälk. Praegu juhatab osakonna tööd Piret Hirv. Viimased kümme aastat on Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias tegutsenud rahvusliku metallitöö eriala.

presenting course projects in public exhibitions, which is good preparation for future professional endeavours.

The first head of the department was Klara Zeidler, whose jewellery is unfortunately not represented in the collections of Estonian museums. Followed by Ede Kurrel, Albert Hansen, Arseni Mölder, Salme Raunam, Lilian Linnaks, Leili Kuldkepp. Since 1996, Kadri Mälk has been the professor at the department. The department is currently administered by Piret Hirv. Many other artists and craftsmen have contributed throughout the years to the programme of the department. In the last decade, the Estonian Native Metalwork Department opened in the University of Tartu Viljandi Culture Academy.

Erialased väljundid

Professional outlets

Kui 20. sajandi alguskümnenditel oli kunstnikel võimalus luua erapraksis, liituda mõne ateljee või ettevõttega, siis nõukogude perioodil ootas värskaid koolilõpetajaid riiklik suunamine mõnda tollasesse ettevõttesse. Hinnatumad töökohad olid nii Tallinnas kui ka Tartus tegutsenud Kunstitoodete Kombinaadi (hilisem ARS) metallehistööde ateljees ja Tallinna Juveelitehases, ent ehte- ja metallehistöö haridusega kunstnikud asusid tööle ka näiteks Tallinna Ekskaavaatoritehasesse, valgusteid tootvasse Estoplasti või raadiotehasesse Punane RET.

Kunstitoodete Kombinaadi ja Tallinna Juveelitehase tooted kujundasid ja avardasid kohalikku maitset üle 40 aasta. Näiteks Kunstitoodete Kombinaadis töötas või tegi sellele kaastööd enamus siinsel näitusel esindatud vanema põlvkonna kunstnikke. Ehete tiraažid küündisid enamasti viiest viiesajani, paljud neist on jätkuvalt populaarsed ja neid kantakse sageli tänapäevalgi.

While in the first decades of the 20th century artists could start a private enterprise or join somebody else's studio or company, the newly graduated artists in the Soviet era were assigned by the state to an organisation. The most desirable places of employment in both Tallinn and in Tartu were the metal working studios of Art Products Factory (later called ARS), and the Tallinn Jewellery Factory, but artists with an education in jewellery or metal arts could also work as designers in such places as the Tallinn Excavator Factory, Estoplast, which produced lamps, or in the radio factory Punane RET.

The output of the Art Products Factory and the Tallinn Jewellery Factory shaped and expanded the local taste for more than forty years. For example, most of the artists from the older generation represented in this exhibition worked in or collaborated with the Art Products Factory. The production numbers of jewellery ranged from five

Omaette väljundiks kujunes nõukogude ajal ka avaliku ruumiga seotud monumentaalkunst ning eri laadi unikaalkunstiteosed – seinapannood, dekoratiivsed vormid ja skulptuurid. Praegugi osalevad erialaharidusega, enamasti küll sepise ja monumentaalkunsti suuna valinud kunstnikud edukalt nn protsendikunsti konkurssidel.

Vabakutselisi oli kunstnike seas ka nõukogude ajal, kuid valdavaks sai see tööviis vahetult enne Eesti iseseisvuse taastamist. Siis tekkisid ka uued väikeettevõtluse vormid – töökojad-galeriid. Töö klientidega, tihti ka kliendi materjalist, andis võimalusi kõige erinevamate ideede, sümbolite ja sõnumite kujundamiseks ja ehteks vormimiseks. Tavaliselt lähtusid kunstnikud ka tellimustööde puhul oma autoriloomingust, kujundades neist autoritiraažid-väikeseeriad või muutes need kliendi soovidele vastavaks.

Tänapäeval on paljudest vabakutselisest ehtekunstnikest saanud isetootvad disainerid, kelle põhitöö on väikeseeriade ja tellimuste tegemine. Neid toetab tihe disainipoodide-galeriide võrgustik ja ka internetipõhised turundusvõimalused.

Kaasaegsest autoriehtest on nüüdseks kujunenud kitsas, kuid vaba eneseväljenduse vahend, ilma tabude ja piiranguteta kunstisuund, mille väljundiks on näitused, kuid ka rahvusvahelised

to five hundreded, and many of them are still popular and still worn.

A separate outlet during the Soviet era was public monumental art and various stand-alone art works: murals, decorative forms and sculptures. Even today, many of the artists who are active in the field (and who have mostly chosen blacksmithing or monumental art focus) successfully participate in the “percent for art” competitions.

There were freelance artists even during the Soviet era but this approach to work became dominant immediately before the independence of Estonia was re-established. That was also the time when a new type of small business was created: the workshop-gallery. Working with customers and often using their materials formed the basis for making designs for the most different ideas, symbols and messages and forming them into jewellery. If artists worked on commission, they would usually still base their work on authorial positions and would design small runs of art jewellery, or would change their ideas according to the customers' wishes.

Today, freelance jewellery artists have mostly become independent designers who mainly produce limited editions and items to order and purchase from a dense network of design shops and galleries, as well as from internet stores.

ehtegaleriid, muuseumid, disaini- ja tarbekunstimessid ning kolleksionäärid ja kunstihuviline publik. Üksnes autori-ehetele keskenduvad siiski vähesed kunstnikud.

Contemporary art jewellery has become a narrow but free form of expression that has no taboos or limitations. Its first outlet has become exhibitions, but jewellery is also shown permanently in international jewellery galleries, museums, design and craft fairs and recognised by collectors and public. However, not many artists focus merely on contemporary art jewellery.

Materjalid

Materials

Materjalivalik on iga ehtekunstniku loomingus samaväärne ideega. Materjali käsitlemiseks vajalike oskuste igapäevane rakendamine annab unikaalse kogemuse, mis võimaldab aina uusi ja uusi ideid kõige erinevates materjalides edasi arendada. Kogemusi on nimetatud isekeskis ka tunnetuseks või tajuks, mis kujundab iga kunstniku isikupärast loomingut.

Materjali saab vaadata kui teose idee ja tähenduse kandjat. Seepärast tasub alati tähelepanelikult lugeda teoste etikette: kasutatud materjalide loetelu avab töodes tihti sõnastamata ja varjatud tähendusi.

Ehte materjalid võivad olla nii traditsioonilised, orgaanilised, tehiskujud kui ka leidmaterjalid. Eesti ehtekunstis kasutatuid materjalid on järgmised.

The choice of materials is as important as the idea for a jeweller. Harnessing the skills needed to use a certain material offers a unique experience that allows the author to constantly develop new ideas using an incredibly wide array of materials. Among artists, “experience” is called “sensibility” or “awareness” and shapes the individuality of the oeuvre.

Materials can be seen as the vehicle of the idea and the meaning of a given work. Therefore reading a label is always important: the list of used materials often reveals unformulated or hidden messages.

Materials of a piece of jewellery can be traditional, organic, artificial or found materials. The most used materials in Estonian jewellery are the following.

VÄÄRISMETALLID

Hõbe on läbi aegade olnud ehtekunstnike lemmikmaterjal. Ehteid valmistatakse tavaliselt hõbedasulamist, kus on 92,5% hõbedat ja 7,5% vaske, ehk hõbedast prooviga 925. Seda saab hästi töödelda ja nii on uusi ehteid valmistatud ümbersulatatud vanadest ehetest, kuid ka lauahõbedast ja müntidest. Eesti Vabariigis kehtivad hõbedaproovid 800, 830, 925. Varem on kasutatud ka proove 875 ja 916.

Kuld. Levinum kullatoon on kollakas või punakas, kuid toone on enamgi. Puhtal kujul on kuld nagu hõbegi pehme ja kiiresti kuluv. Kulla puhtust mõõdetakse protsentide kõrval rahvusvaheliselt karaatides. Ehteid valmistatakse tavaliselt 14-karaadisest kullast (proov 585).

Valge kuld saab oma värvi kollasele kullale lisatavatest valgetest metallidest (hõbe, pallaadium, nikkel).

Plaatinat kasutatakse autoriehtes vähe, sest selle hind on kõrge ja toon sarnaneb odavama valge kullaga. Eesti Vabariigis kehtib plaatinale proov 950.

PRECIOUS METALS

Throughout time, **silver** has been the favourite material of jewellery artists. Items are usually made from silver alloy that contains 92.5% silver and 7.5% copper or sterling silver. It can be worked easily and new jewellery can be made from re-melted existing jewellery, but also from silverware and coins. The fineness (purity) levels of silver used in Estonia are 800, 830 and 925. Earlier, fineness levels of 875 and 916 were also used.

The most wide-spread colour of **gold** is yellowish or reddish but there are other variations. In its pure form, gold, like silver, is soft and wears out quickly. Besides percentage, the purity of gold is also measured in international karats. Jewellery is usually made of 14-karat gold (fineness 585). White gold gets its colour from white metals (silver, palladium and nickel) that have been added to yellow gold.

Platinum is not used often in art jewellery because it is expensive and its colour is reminiscent of cheaper white gold. The fineness of platinum used in Estonia is 950.

VÄÄRISMETALLIST

TEOSTE MÄRGISTAMINE

Hõbedast, kullast ja plaatinast teosed märgistatakse (metalli sisse löödud või graveeritud) autorimärgiga (tavaliselt

MARKINGS ON PRECIOUS METAL JEWELLERY

Works made from silver, gold or platinum are marked (either stamped or engraved) with a symbol of the author

autori nimetähtedest disainitud märk/ kujund), proovimärgiga (näitab puhta materjali sisaldust) ja aastamärgisega (mis aastal teos on valminud).

Mitteväärismetallidest ja segatud materjalidest ehteid märgistatakse ainult autorimärgiga.

(usually a shape that consists of the initials of the artist), fineness (showing the purity of the material) and the year it was made.

Works made from non-precious metals or mixed media are marked with the symbol of the author.

TEISED METALLID

Vask on punaka värvusega hästi töödeldav metall. Eestis laialt kasutusel 1960.–1970. aastate ehetes ja vormides. Poleeritud pinnad tumenevad kergesti korrosiooniprotsessi tõttu.

Messing ehk valgevask on kollaka tooniga, vase ja tsingi sulam.

Pronks on punaka tooniga, vase, tina ja lisaainete sulam. Kasutatakse valamise puhul.

Tombak on kollakaspunaka tooniga, vase ja tsingi sulam. Kasutati laialt märkide tegemisel.

Melchior on hõbedase tooniga, vase ja nikli sulam. Nii nagu uushõbedatki, kasutati tihti hõbeda aseainena.

Uushõbe on hõbedase tooniga, vase, nikli ja tsingi sulam (vahel kutsutakse ka alpakaks).

Raud on laialt levinud metall, millele annavad kõvaduse lisandid. Eriterased ehk legeeritud terased, sh roostevaba

OTHER METALS

Copper is a reddish metal that is easy to work. In Estonia, it was widely used for jewellery and forms in the 1960s and 1970s. Polished surfaces quickly darken due to corrosion.

Brass has a yellowish colour and is an alloy of copper and zinc.

Bronze has a reddish colour and is an alloy of copper, tin and additional materials. It is used for casting.

Tombac, or tombak, has a yellowish-red colour and is an alloy of copper and zinc. It was formerly used widely to make pins.

Melchior or cupronickel has a silvery colour and is an alloy of copper and nickel. Like nickel silver, it was formerly often used as a substitute for real silver.

German silver (sometimes called alpacca) has a silvery colour and is an alloy of copper, nickel and zinc.

teras, sisaldavad lisandina mangaani, kroomi, niklit jt metalle.

Alumiinium on hõbevalge, pehme ja plastne metall. Alumiiniumi kunstis uuris ehtekunstnik Lilian Linnaks, kes avaldas selle kohta õppematerjali 1988. aastal.

Titaanist tehakse sulameid raua, alumiiniumi, vanaadiumi, molübdeeni ja muude elementidega, et saavutada tugevaid kergekaalulisi materjale lennunduse, autotööstuse, meditsiini, sporditarvete ning ka ehete ja muude kasutusala tarvis. Erineva temperatuuri ja elektriga saab materjalil esile kutsuda värve.

Iron is a widely used metal that receives its hardness from additional materials. Alloy steels, including stainless steel, contain additional manganese, chrome, nickel and other metals.

Aluminium is a silvery white, soft and plastic metal. Its usage in art was investigated by the jewellery artist Lilian Linnaks, who published study materials in 1988.

Alloys of **titanium** are made with iron, aluminium, vanadium, molybdenum and other elements to achieve strong lightweight materials for aviation, the automotive industry, medicine, sports equipment, jewellery and other areas. Using different temperatures and electricity, various colours can be generated.

TUNTUMAD VÄÄRIS- JA EHTEKIVID

Vääriskivid esinevad looduses harva ja väikestes kogustes. Leiukohad ja kaevandused paiknevad maailma eri paigus. Neid hinnatakse läbipaistvuse, värvi, kõvaduse, mustri ning ka traditsiooniliste ja sümbolsete tähenduste pärast.

Tuntuimad on teemant (alles pärast lihvimist nimetatakse briljandiks), safiir, rubiin, smaragd, aлександрит, topaas, akvamariin, granaadid, ametüst, väärisopaal, hüatsint, türkiis, mäekristall, ahhaat, oonüks, tiigrisilm, obsidiaan, malahhiit jt.

Vääriskivide massi mõõdetakse karaatides.

MOST POPULAR PRECIOUS STONES

In nature, precious stones are seldom found and only in small quantities. Deposits and mines are located all over the world. The stones are valued according to their transparency, colour, hardness, pattern and traditional or historical symbolic value.

The most well known are the diamond (after cutting it is called a brilliant), sapphire, ruby, emerald, alexandrite, topaz, aquamarine, garnet, amethyst, precious opal, jacinth, turquoise, rock crystal, agate, onyx, tiger's eye, obsidian and malachite.

Tänapäeval osatakse laboritingimustes kasvatada looduslike kivide omadustega sünteetilisi kive. Lisaks tehakse juba aastaid n-ö tehislikke asenduskive, näiteks teemanti asendusena on levinud tsirkoonid (ka *cubic zirconia*), mida nimetatakse ka fianiidiks.

The weight of precious stones is measured in carats.

Today, synthetic stones that have the same properties as natural ones can be grown in laboratories. Additionally, artificial replacements have been produced for years: e.g. cubic zirconia (also known as fianite) as a replacement for diamonds.

ORGAANILISED MATERJALID

Puit, keraamika, klaas, pärlid, korallid, merevaik, portselan, kivid ja kivistsed, merekarbid, luu, sarv, luuviljaliste kivid ja seemned, siid, puuvill, vill, nahk, karusnahk, paber, kork, juuksed, munakoored, kuivatatud maks, sool, suhkur, leib.

Gagaat ehk kivistunud puit (tumepruuni-mustja värvusega, tihe ja hästi töödeldav materjal).

Bioplast on maisitärklisest, taimsetest õlidest ja mikroorganismidest valmistatud materjal.

ORGANIC MATERIALS

Wood, ceramics, glass, pearls, corals, amber, all kinds of stones and fossils, seashells, mother of pearl, bone, horn, wood, drupes, seeds, silk, cotton, wool, leather, fur, paper, cork, hair, egg shell, dried liver, salt, sugar, bread.

Jet or fossilised wood (dark brown or blackish in colour, dense and easy to work).

Bio plastic is made from corn starch, plant-based oils or micro organisms.

TEHISMATERJALID

Akrüül, plastid, kummid-silikooneid, optiline klaas, kunstvaik (epoksüvaik ja alküüdvaik) ning teised plastid ja komposiitmaterjalid – neid on nii anorgaanilisi kui ka orgaanilisi. Kõiki iseloomustab mitmekülgne kasutusviiside hulk ja töödeldavus. Näiteks stabiliseeritud puit – puidust, mis on immutatud või valatud kunstvaigu sisse, on saadud uus materjal.

ARTIFICIAL MATERIALS

Acrylic, plastics, rubber, silicone, optical glass, artificial resin (epoxy resin and alkyd resins) and other plastic and composite materials (both inorganic and organic). All of these are characterised by versatility of use and workability. An example of a new material is stabilised wood that has been impregnated or placed inside artificial resin.

MÜÜTILISED MATERJALID

Kosmiline tolm – Tanel Veenre pinna-
töötluste autoritehnika.

MYTHIC MATERIALS

Cosmic dust: Tanel Veenre's author
technique for treating surfaces.

READY-MADE

Õlimaal, naelad, klaassilmad, emaili-
tud kööginõud, tööriistad, lauanõud ja
kandikud, voodipesu, jalgratta detailid,
pesupulgad jpm.

READY-MADES

Oil paintings, nails, glass eyes, kitchen-
ware, tools, dishes and trays, bed linen,
bicycle fittings, clothes pegs, etc.

Tehnikad

Techniques

Enamik ehtekunstnikke teostab oma tööd ise. See on suur eelis ja samal ajal ka palju aega ja oskusi nõudev protsess. Tehnika on kunstniku isiklik töövahend, mille abil oma ideid ellu viia. Levinumate tehnikate tundmine annab olulised oskused, mida arendada eri materjalidega töötamisel.

Most jewellery artists produce their works themselves. This is a great advantage but the process demands a lot of time and skills. Technique is a tool for artists that allows them to carry out their ideas. By understanding the most common techniques, the artist has an important skill-set that can be developed for working with various materials.

AUTORITEHNIKA

Seda võib nimetada ka segatehnikaks, mis koondab eri tehnikaid ja kunstniku enda mugandatud ja leiutatud võtteid ning oskusi materjalide käsitsemisel. Terminina tuli see kasutusele 1970. aastatel, kui kunstnike kasutatud materjalide ja töötlemisvõtete ring oluliselt laienes. Termin andis viisi kaitsta väljatöötatud loomingulist isikupära.

AUTHOR'S TECHNIQUE

It is also called the use of mixed media, since it brings together various techniques, craftsmanship and skills for working with materials that artists have customised or invented themselves. The term was coined in the 1970s, when the number of materials and techniques used by artists substantially expanded. This technique allowed artists to protect their creative individuality.

TRADITSIOONILISED TEHNIKAD

Email ja filigraantehnika olid esimesed tehnikad, mida 1925. aastal Riigi Kunsttööstuskoolis õpetama hakati.

Email. Läbipaistev või läbipaistmatu pulbristatud klaasjas mass sulatatakse kuumuse abil metallile. Valmis emailimass on tööstuslikult toodetud ja seda saab värvikaartide alusel tellida nii väärismetallidele kui ka vasele, alumiiniumile, terasele ja rauale (nt Ede Kurrel, Lilian Linnaks, Urve Küttner, Kärt Summatavet, Jaan Pärn).

Liigitub mitmekülgsed tehniliste võtete järgi mitmeks alatehnikaks. Kärgemaili – metallipinnale joodetakse eelnevalt peenest traadist elemendid ehk kärjed, mis tõkestavad värvide segunemist (nt Leili Kuldkepp, Rein Mets ja Kadri Mälk). Öönsusi või eri kõrgusega ornamente saab metallipinnale ka happega söövitades, madalamad kohad täidetakse emailiga. Pärast põletust lihvitakse kogu ehte pind siledaks (nt Katrin Amos). Emailmaali – emailiga kaetud pinnale pintsliga peene koostisega emaili kandmine ja seejärel uuesti põletamine (nt Anu Raunam).

Filigraan. Filigraan on juveliirikunsti tehnika, mille puhul peenest kuld- või hõbetaadist painutatud elementidest joodetakse vastavalt kavandile kokku ehteid. Traati valmistatakse ette mitmel viisil. Eestis on levinud keermestatud traadi kasutamine, st traadile lõigatakse nagu kruvile peale keere ja seejärel

TRADITIONAL TECHNIQUES

Enamel and filigree were the first techniques that were taught, in 1925, in the State School of Arts and Crafts.

Enamel. Transparent or opaque powdered glass-like mass is attached to metal using heat. The ready-to-use enamel mass is industrially produced and it can be ordered based on colour specimens either for precious metals or for copper, aluminium, steel or iron. (Ede Kurrel, Lilian Linnaks, Urve Küttner, Kärt Summatavet, Jaan Pärn).

Based on various methods, working with enamel is divided into sub-techniques. For example, Leili Kuldkepp, Rein Mets and Kadri Mälk have used *cloisonné*, where cells of thin wires are first soldered onto a metal surface that afterwards prevents different colours from mixing. Cavities or ornamentation of different heights can be added to metal surfaces by corroding them with acid and filling the lower areas afterwards with enamel. After firing, the whole surface is polished smooth, as can be seen in the works of Katrin Amos. Anu Raunam has worked with enamel painting, where brushes are used to paint thin enamel on already enamelled surfaces, which are then once again fired.

Filigree. Filigree is a jewellery technique where elements made out of thin gold or silver wire are soldered together according to a design.

traat valtsitakse ehk surutakse lapikuks. Algselt leidsid Eesti kunstnikud inspi-ratsiooni etnograafilisest tikandist pärit lillkirjadest. Viimistluseks kasutati kahte peamist võtet: ehe keedeti happes val-geks või oksüdeeriti tumedaks. Tehnikat on kasutanud paljud Eesti autorid, silma-paistvalt mitmekülgsest Ede Kurrel, kes 1937. aasta Pariisi maailmanäitusel pälvis selle eest ka hõbemedali. Edith Holmi loomingust on säilinud ainult fotod. Eristuv geomeetriline praktika on Jaan Pärnal, kes kasutab seda tehnikat edukalt tänaseni.

Kohrutus. Kohrutus jaguneb kaheks: peenkohrutus (pr *repoussé*) ja vormi-mine. Metall-lehte või -plaati vormitakse ja venitatakse külmalt haamrite ja puntslitega (karastatud terasest pulgad, mille otsad on eri profiilidega). Kohruta-mise aluseks võib kasutada puitu, pigi, tina vm. Kohrutada saab kõiki metalle. Kujundeid saab täpsemaks vormida plaati mõlemat pidi töödeldes (nt Salme Raunam, Mari Rääk, Tiiu Aru, Mari Pärtelpoeg, Piret Hirv). Tehnikat kasu-tatakse väga laialt, võib öelda, et see on peamine viis metalli modelleerimiseks, mida täiendatakse paljude isikupäraste metalli pressimise, muljumise ja mudi-mise viisidega.

Galvanoplastika. See on menetlus esemeist metallkoopia saamiseks elektrolüüsi teel. Selleks sadestatakse suhteliselt paks metallikiht metallist või mittemetallist originaalvormi pinnale,

The wire is prepared in many ways. In Estonia, threaded wire is mostly used: the wire is first threaded like a screw and then milled flat. At first, Estonian artists were inspired by the flower orna-mentation from ethnographic embroi-dery. A piece was mainly finished in two ways: the object was boiled white in acid or it was oxidised dark. This tech-nique has been used by many Estonian artists. A significant and unique exam-ple is the work of Ede Kurrel, who was awarded a silver medal at the 1937 Paris World's Fair. Edith Holm's oeuvre has only been preserved in photos. Jaan Pärn has a distinct geometry-based practice and he still successfully uses this technique.

Embossing. Embossing is divided into two types: *repoussé* and chasing. A metal sheet or plate is shaped and stretched in its cold state using ham-mers and punches (hard metal rods with differently profiled tips). Wood, tar, tin or other materials can be used as a base. All metals can be embossed. Shapes can be made more precise by working both sides of the plate (e.g. in the works of Salme Raunam, Mari Rääk, Tiiu Aru, Mari Pärtelpoeg and Piret Hirv). This technique is used exten-sively and it can be said that this is the main method of modelling metal, which is supplemented by many other individ-ual technologies of moulding, pressing and crumpling material.

mille saab hiljem tervikuna eraldada (nt Jüri Arrak, Kaire Rannik, Marita Lumi).

Valamine. Valamine võimaldab kunstniku modelleeritud detaili identselt soovitud metalli üle kanda nii unikaalset ehet luues kui ka ühte detaili paljudes. Protsess on sarnane suurte skulptuuride valamiselega. Nüüdisaegne tehnika teeb selle protsessi mugavaks, kuid kalliduse tõttu ei ole seda igal kunstnikul, pigem tellitakse toorikute valu teenusena kullassepa/meistri käest. Valada saab ka paljusid plaste, silikaatmaterjale jms.

Sulatustehnika. Peamiselt hõbedast väljasaetud motiivid kuumutakse leegiga nii kõrgele temperatuurile, et materjalide pealmine sile pind sulab ja seeläbi deformeerub reljeefseks. Hakati kasutama 1970. aastate alguses, (nt Haivi Raadik, Lilian Linnaks). Kunstnikud ise kutsuvad seda vahel ka kärsatamiseks.

Kivilõikus ja graveerimine. Kivide (ka luu, pärlmutri) vormimiseks kasutatakse kivilõikustehnikaid ja graveerimist. Kive lõigatakse ja lihvitakse spetsiaalsete masinate abil teemantketastega jooksva vee all, mis ei lase kõva materjali hõõrdumisest tekkival soojusel kivi habrast struktuuri lõhkuda. Pehmemaid materjale saab graveerida ka metalligraveerimise tööriistadega. Pärlmutri, kivi ja luu graveerimist on palju kasutanud Juta

Galvanoplastics. This is a method of making metal copies of objects using electrolysis. To achieve this, a reasonably thick layer of metal is deposited on the surface of a metallic or non-metallic original form and the result can later be removed in one piece. This technique has been used by Jüri Arrak, Kaire Rannik and Marita Lumi.

Casting. Casting allows the identical transfer of a detail modelled by the artist into metal for unique pieces of jewellery, but also makes it possible to create a series of duplicate details. The process is identical to casting large-scale sculptures. Modern technology makes this process convenient but due to its costs not all artists can afford it, and casting from moulds is usually a service offered by goldsmiths or craftsmen. Many plastics, silicate materials, etc. can also be cast.

Melting. Motifs sawed mainly from silver are heated with a flame to such a temperature that the surface melts and attains a deformed relief. In use since the beginning of the 1970s, the different possibilities are shown by the oeuvre of Haivi Raadik and Lilian Linnaks.

Stone cutting and engraving. To shape stones (and occasionally bone and mother of pearl), cutting and engraving are used. The stones are cut and polished with special machinery using diamond blades under running water,

Vahtramäe, Leili Kuldkepp, Kadri Mälk, Eve Margus-Villems, Tanel Veenre, Julia Maria Künnap, Maarja Niinemägi, Kätrin Beljaev, Triin Kukk jt.

Metalli graveerimine. Joonis, kiri või muster lõigatakse metalli spetsiaalsete karastatud terasest tööriistade (stihlite) abil. Nende otsad on erineva profiiliga ja see määrab ka joone iseloomu. Tänapäeval on lisaks käsitsi graveerimisele uusi mehaanilisi ja laseriga graveerimise tehnoloogiaid (nt Ede Kurrel, Lia Tüür).

Granulatsioon. Pinna dekoreerimise võtte, kus metallist eseme pinnale on joodetud samast materjalist terakesed ehk graanulid. Kasutati palju 1950.–1970. aastatel (nt Ede Kurrel, Helge Pihelga, Edda Kingu).

Niello. Kutsutakse ka tinaemailiks. Hõbedast pinna süvenditesse sulatakse hõbedast, vasest, pliist ja väävlist koosnevat sulamit. Kantakse pinnale pulbristatud kujul ja kuumutatakse. Pärast lihvimist jääb pind mustjas ja on väga vastupidav kulumisele. Tänapäeva kunstnikest on kõige rohkem seda tehnikat kasutanud Adolfas Šaulys, kes õpetab seda tudengitele nii Tallinnas kui Viljandis.

Jootmine. Metalldetailid ühendatakse omavahel nende külge sulatatava lisamaterjali abil. Hõbejoodisega jootmisel kasutatakse rābustiks (aitab puhastada joodetavad pinnad oksiididest) booraksit.

which prevents the heat emanating from the friction of hard materials from destroying the brittle structure of stone. Softer materials can also be engraved using tools intended for metal. Juta Vahtramäe, Leili Kuldkepp, Kadri Mälk, Eve Margus-Villems, Tanel Veenre, Julia Maria Künnap, Maarja Niinemägi, Kätrin Beljaev, Triin Kukk and others have engraved stones, mother of pearl and bone.

Engraving metal. A drawing, lettering or pattern is cut into metal using garver made from pre-stressed steel. Their ends have different profiles that determine the characteristics of lines. Today, in addition to hand engraving, new mechanical and laser-based technologies exist. Ede Kurrel and Lia Tüür have used a lot of metal engraving.

Granulation. A method of decorating surfaces in which granules of the same metal are soldered onto a metal surface. This was used a lot in the period 1950–1970 for example by Ede Kurrel, Helge Pihelga, Edda Kingu.

Niello. It is also called tin enamel. A mixture of silver, copper, lead and sulphur is melted into depressions in a silver surface. This is applied to the surface as powder and is heated. After polishing, the surface is blackish and very resistant to wear and tear. Of contemporary artists, the artist Adolfas Šaulys has used it the most and teaches it to students in Tallinn and Viljandi.

Borax oli ka 1990. aastate esimesel poolel sündinud ja instituudi pidudel populaarseks saanud *indie-pop*-bänd, mille üks algatajaid oli EKA ehteeriala üliõpilane Janek Murd. Hiljem on Janek Murd teinud koostööd mitme ehtekunstnikuga näituste helipildi kujundamisel.

Soldering. Metal pieces are joined together using additional melted material. The flux (which helps to clean the soldered surfaces of oxides) for soldering silver is borax. An indie-pop band that was created in the first half of the 1990s in the Estonian Academy of Arts and was popular was called Borax. One of its founder was the jewellery student Janek Murd, who later did sound design for some jewellery exhibitions.

METALLI PINNATÖÖTLUSE TEHNIKAD

Hõbetamine, kuldamine, oksüdeerimine, kroomimine (nt Igor Balašov, Tõnu Riit). Ese kaetakse õhukese hõbeda- või kullakihi kas elektrokeemilisel teel või õhukese materjali lehega mehaaniliselt. Kroomimist kasutatakse ka teiste materjalide, nt plastide katmisel. Oksüdeerimisel tekitatakse keemilisel teel metalli pinnale sama materjalioksiidi kiht. See on levinum viis hõbeda ja vase tumendamiseks.

TECHNIQUES FOR WORKING THE SURFACE OF METALS

These include silvering, gilding, oxidising and chrome plating (Igor Balašov, Tõnu Riit). An item is covered with a thin layer of silver or gold either electrochemically or mechanically by using delicate sheets of the desired material. Chrome plating is also used for other materials, e.g. plastic. Oxidising happens when a layer of metal oxide is created on a surface of the same metal through a chemical reaction. This is the most common method of darkening silver and copper.

MUUD

Ehete juures vähesemal määral kasutatakse treimist, freesimist, sepiastmist ja trugimist, ka mitmeid foto- (nt Eilve Manglus) ja graafikatehnikaid ning samuti teiste materjalidega seotud erialade tehnikaid.

OTHER TECHNIQUES

Turning on a lathe, milling, smithing and spinning are less used in jewellery, as are techniques of photography (Eilve Manglus), print making and techniques of other material related artistic professions.

UUED DIGITAALSED TEHNOLOOGIAD

Laserlõikikus ja -graveerimine – nüüdisaegne plasti, puidu ja vineeri täpse lõikamise tehnoloogia, kus laserkiire abil põletatakse läbi materjali või lõigatakse selle pinnale eelnevalt arvutis kujundatud kujund, muster.

Vesilõikikus – tehnoloogia, mille abil on võimalik lõigata pea kõiki materjale, tekitamata materjalis termilisi või keemilisi muudatusi.

CNC-freesimine – arvuti juhitud freespingis materjalide väljalõikamine, töötlemine.

3D-skannerit kasutades saab reaalse objekti digiteerida ja saadud andmetest lähtuvalt luua 3D-mudeli. 3D-modelleerimine on arvutitarkvara abil kolmemõõtmeliste kujundite disainimine. 3D-mudeli füüsiliseks kujundiks printimisel kasutatakse spetsiaalset 3D-printerit (nt Anneli Tammik, Sofia Hallik, Darja Popolitova). Prinditavad materjalid on peamiselt erinevad plastid, kuid on võimalik printida ka savi, klaasi, metalli jt materjale.

NEW DIGITAL TECHNOLOGIES

Laser cutting and engraving: a contemporary technology for precisely cutting plastics, wood and plywood whereby a laser beam burns through material, or a shape or a pattern designed on a computer is cut on a surface.

Water-jet cutting: a technology that can be used to cut almost any material without creating thermal or chemical changes.

CNC-milling: a computer driven milling bench for cutting and processing materials.

Using a **3D-scanner**, an actual object can be digitised and the data can be used to create a three-dimensional model. Computer software is used to model shapes in 3D. To print the model physically, a special 3D printer is used (Anneli Tammik, Sofia Hallik, Darja Popolitova). The material is usually plastic but also clay, glass, metal, and other materials can be used.

Näitusetevendus

Exhibitions

Nõukogudeaegne näitusetevendus oli ülekaalukalt institutsionaalne ja seejärel toimus isikunäitusi küllaltki vähe. Eriala ülevaateid korraldati kord kümnenädalises ENSV Riiklikus Kunstimuuseumis ja Tartu Kunstimuuseumis. Enamik kunstnikke osales iga-aastastel riiklikel tarbekunsti ülevaatenäitustel, mis toimusid tavaliselt Tallinnas asuvas Kunstihoones. Oluline oli 1979. aastal algatatud Baltimaade tarbekunsti triennaalide traditsioon, mis taasiseisvusajal teiseses 1997. aastal rahvusvaheliseks Tallinna rakenduskunsti triennaaliks. Välisnäitustest olid tähtsad ehtekunsti konkurssinäitus Jablonecis Tšehhoslovakkias, Limogesi rahvusvaheline emailikunstibiennaal Prantsusmaal, Erfurdi tarbekunsti kvadriennaal Saksamaal ning Baltimaade noorte tarbekunstinäitused Riias.

Uus aastatuhat on toonud suuri muutusi. Kunstnikud ise on aina aktiivsemalt hakanud otsima uusi näitusepaiku, traditsioonilistele kohtadele on lisandunud

The Soviet era was dominated by institutional projects and not many personal exhibitions took place. Overviews of jewellery were organised once a decade in the Estonian State Art Museum and the Tartu Art Museum. Most artists participated in annual applied art overviews that usually took place in the Tallinn Art Hall. The tradition of Baltic Applied Art Triennials, which started in 1979, was significant and after the Baltic countries became independent it transformed in 1997 into the Tallinn Applied Art Triennial. Of exhibitions abroad, the most important were the competition exhibition in Jablonec, Czechoslovakia, the International Biennial of Enamel in Limoges, France, the Quadriennale of Applied Art in Erfurt, Germany and the exhibitions of young Baltic applied artists in Riga, Latvia.

The new millennium has brought many changes. Artists have become increasingly active in searching out new spaces for exhibitions, with churches, dilapidated

kirikud, lagunevad mõisad, kasarmud, kasvuhoone, elektriijaam ja tuletorn. Isiku- ja grupinäitusi toimub palju nii Eestis kui ka välismaal. EKA näitustegevus on järjekindel ja laiahaardeline, tudenginäitused eksperimenteerivad nii loomingus kui ka toimumiskoha ja kujunduse valikus. On tekkinud ja taas kadunud galeriisid ja projektiruumid. Regulaarselt eksponeeritakse ehtekunsti praegu ETDMi püsinäitusel, A-galeriis ja selle seifiruumis ning nüüdisaegse tarbekunsti ja disaini fookusega HOP galeriis. Paljud kunstnikud on loonud stuudiod, kus saab nende loomingut näha püsivalt, nt Gram Studio jpt.

Isiku- ja grupinäitusi korraldatakse välismaal, ehtegaleriides, muuseumides, projektiruumides, messidel ja mujalgi. Üks olulisemaid rahvusvahelisi autoriente keskendunud näitusi on „Schmuck“ (sks ehe), mis toimub alates 1959. aastast Münchenis, Internationale Handwerksmesse raames. Igal aastal teeb kutsutud kuraator avalikul konkursil osalenud kunstnike teoste hulgast valiku. 2016. aastal pälvis Kadri Mälk näituse raames *Bayerischer Staatpreise* ja 2018. aasta näitusel anti Herbert Hoffmanni nimeline preemia Julia Maria Künnapile. Väga tiheda konkursisõela läbimine on erialaringkonnas oluline verstapost, sest näitust tuleb vaatama lai professionaalide ring: kunstnikud, kuraatorid, kollektsionäärid, muuseumide esindajad ja üliõpilased üle

ed manor houses, barracks, greenhouses, power stations and lighthouses being introduced, besides traditional premises. There are a lot of exhibitions taking place in both Estonia and abroad. The Estonian Academy of Arts consistently and extensively organises exhibitions, with student projects being more experimental in their selection of works, display locations and design. New galleries and project spaces have appeared and disappeared. Jewellery is currently regularly exhibited in the permanent exhibition of the Estonian Museum of Applied Art and Design, in the A-gallery and its vault space and in the Hop Gallery, which is focused on applied arts and design. Many artists have created studios where their works are constantly on display for example the Gram Studio etc.

Personal and group exhibitions are organised abroad, in jewellery galleries, museums, project spaces, art fairs and elsewhere. One of the most important exhibitions dedicated to art jewellery is *Schmuck* (German for jewellery), which has taken place in Munich during the *Internationale Handwerksmesse* fair since 1959. Every year an invited curator makes a selection from the works that have been submitted in response to an open call. In 2016 Kadri Mälk received the Bayerischer Staatpreise award, and in 2018 Julia Maria Künnap received the Herbert Hoffmann award. Getting through the tough selection process is a significant milestone in

maailma. Näituse ümber on kasvanud Müncheni ehtenädal, kus kunstnikud ja üliõpilased tulevad kokku ja eksponeerivad linna erinevais paigus autoriehteid, korraldavad aktsioone, raamatuesitlusi, loenguid, arutelusid-vestlusringe ehtekunsti nähtuste üle. Sündmuste arv ulatub tänaseks juba üle 100. Ehtenädalal osalemine annab ehtekunstnikele ülevaate eriala hetkeseisust ning võimaluse kolleegidega kogemusi vahetada. Müncheni eeskujul on viimastel aastatel ehtenädalaid korraldatud ka teistes linnades nagu New York, Barcelona, Amsterdam, Ateena ja Stockholm.

RAAMATUD

Kunstnikuraamatud ja näituste kataloogid on väga oluline meedium, mille kaudu süveneda autoriehtesse ja saada ettekujutus, kuidas ja millises kontekstis kunstnik oma loomingut näeb või avada soovib. Raamatud pakuvad põnevat fotomaterjali, mis on oluline osa kunstnike visioonist, peegeldades samal ajal ajastut.

Näitusele on välja pandud valik nii institutsioonide kui ka kunstnike endi kirjastatud raamatuid, isiku- ja grupinäituste katalooge ning EKA ehtesakonna väljaandeid.

jewellery circles, since a wide selection of professionals attend: artists, curators, collectors, museum representatives and students from all over the world. Besides the exhibition, a jewellery week takes place in the city, where artists and students show their art jewellery in different locations, organise activities, and hold book presentations, lectures and discussions about the current state of jewellery. The number of events numbers well over a hundred. Participating in the jewellery week offers artists an overview of the current developments in the profession through meetings and exchanges of experiences. Following the example of Munich, in such other cities as New York, Barcelona, Amsterdam, Athens and Stockholm their own jewellery weeks have been organised.

BOOKS

Artists' books and the exhibition catalogues are a very important medium that can be used to investigate art jewellery, to understand authorial positions and how or in which contexts artists see or want to reveal their oeuvre. Books offer fascinating photographic material that is an integral part of the artist's vision and reflects the era of its making. Earlier jewellery catalogues, books published by artists themselves, catalogues of personal and group exhibitions and publications of the Jewellery and Blacksmithing Department of the Estonian Academy of Arts have been included in exhibitions.

Erialakeskused ja tunnustus

Local professional centres and awards

Eesti ehtekunst on viimaste aastakümnete jooksul hästi organiseeritud. Peale järjepideva hariduse edendavad, arendavad ja hoiavad eriala mitmed keskused, algatused ja tunnustused.

EKA ehte- ja sepakunsti osakond on arenenud peamiseks kaasaegse ehtekunsti keskuseks Eestis. Viimased 25 aastat on sinna kutsutud õpetama ja avalikke loenguid pidama väliskunstnikke, kuraatoreid ja teoreetikuid. Korraldati rahvusvahelist erialakoolide seminari ja näitust „Millenium I“ (1994) ja „Millenium II“ (1997), millele järgnes „Nocturnus“ (2001) ning mitmed eriala lõpetajate ülevaatenäitused Eestis ja mujal. Välja on antud osakonna ajalugu avavaid raamatuid ja alates eelmisest aastast on osakonnas avatud residentuur.

1993. aastal asutatud Eesti Metallikunstnike Liit seisab metallikunsti (ehte ja sepi) edendamise eest. Liit korraldab liikmete aastanäitusi ja ühisüritusi, sinna

In recent decades, Estonian jewellery has been well organised. Besides a strong educational system, many awards and initiatives promote, develop and preserve the profession.

The Jewellery and Blacksmithing Department of the Estonian Academy of Arts has become the main contemporary art jewellery centre in Estonia. In the last 25 years, artists, curators and theoreticians from abroad have been invited to teach and to give public lectures. International jewellery schools' seminars and exhibitions have been organised *Millenium I* (1994), *Millenium II* (1997) and *Nocturnus* (2001), as well as overview exhibitions of the works of various graduates in Estonia and abroad. Books presenting the history of the department have been published and since last year the department has also run a residency programme.

The Estonian Association of Jewellery and Blacksmiths was founded in 1993,

kuulub 62 kunstnikku, esimees on Jaan Pärn. 1998. aastast annab liit välja Ede Kurreli nimelist aastapreemiat. Reeglina pälvitakse see kalendriaasta jooksul toimunud silmapaistva isikunäituse eest.

A-galerii on 1994. aastal ehtekunstnike algatusel loodud Eesti autoriehete esinduskauplus ja galerii, kus saab näha üle 80 autori loomingut. Galerii toimib osaühinguna ja 2019. aasta seisuga oli sellel 69 ehtekunstnikust osanikku, lisaks kaasatakse väljapanekusse pidevalt uusi autoreid. Alates 2005. aastast on näituseruumina kasutuses omaaegne Joseph Kopfi esindussalongi seif, kus toimub aastas kümnekond näitust. A-galerii annab iga aasta lõpul välja parima seifinäituse preemia.

Alates 1990. aastatest hakkasid Eesti ehtekunstnikud koonduma stuudio-tesse. Siiski on tavapärane, et kunstnikel on ateljeepind ja esmane masinapark kodus.

Tallinnas Hobusepea 2 asus endise Joseph Kopfi juveelitöökoja baasil loodud Kunstitoodete Kombinaadi (ARS Juveeli) metallehistööde ateljee, mis anti 1990. aastatel üle Eesti Kunstnike Liidule. Kunstnikud on saanud sinna majja ateljeepindu rentida, praegu töötab seal üle 60 ehtekunstniku ja stuudio: Kuldgraal, Gram Stuudio, õhuLoss, Kam Kartell, Sinihabe, TVJ, Birgit Skolimowski Stuudio jpt. Tallinna vanalinnas on lisaks mitmeid avatud ehtestuudioid:

supporting the development of the profession and organising annual exhibitions of its members and joint events. It has 62 members and its chairman is Jaan Pärn. Since 1998, the association has bestowed the annual Ede Kurrel Award, which is usually given to the creator of a significant personal exhibition in the previous year.

The A-Gallery is a shop and gallery representing Estonian art jewellery and founded in 1994 by artists themselves. The oeuvre of more than 80 artists is on display. The gallery functions as a limited liability company and in 2019 it had 69 artists as proprietors, with new authors constantly invited to participate. Since 2005, the safe in the former Joseph Kopf jewellery salon has been used as an exhibition space. Each year about ten exhibitions take place, with an award being bestowed on the best of these.

Since the 1990s, Estonian jewellery artists have joined together into studios. Despite this, it is still common that artists have their own workshops and primary sets of tools at home.

The fine metal studio of the Art Products Factory (ARS), based on the former jewellery workshop of Joseph Kopf, is located at Hobusepea 2 in Tallinn. In the 1990s, it was handed over to the Estonian Artists' Association and members can rent studios in the building.

Katariina Gildis, Meistrite Hoovis; stuudiod ARSi majas ja mujal. Studioid on ka teistes linnades, näiteks Tartus Karlovas asub studio Cirrus.

Ehtekunstnikud on pälvinud riiklikke preemiaid, Eesti Kunstnike Liidu väljaantavat Kristjan Raua kunstipreemiat ja ka Kultuurkapitali kujutava ja rakendus kunsti sihtkapitali preemiaid.

Noor Ehe on Kadri Mälgu poolt 2008. aastal algatatud sihtasutus, mis toetab Eesti noort ehtekunsti, tunnustades igal aastal eriala silmapaistvamaid noori, rõhutatult esile tuues valdkonna kõige värskemaid suundumusi ja nähtusi.

Tänapäeval, mil suur osa ajast veedetakse ekraanide ees, on sotsiaalmeedia tähtsus tihti suuremgi kui näitustel, sest see võimaldab nähtavust nii kohalikul kui ka riigipiirideta rahvusvahelisel erialamaastikul. Algselt Facebookist, kuid nüüd Instagramist on kujunenud oluline lava kunstnikele. Internetis rahvusvahelist kaasaegset erialainfot koondavad näiteks Klimt02 ja Art Jewelry Forum ning kasvava tähtsusega ajakiri Current Obsession. Eksperimentaalselt esitatud kunstnike uurimustöö, tööprotsess, intervjuud, näituste tutvustused koos hea fotomaterjaliga kaasab uut publikut.

Currently, more than sixty jewellery artists and studios work in the building, including Kuldgraal, Gram Studio, õhu-Loss, Kam Kartell, Sinihabe, TVJ, Birgit Skolimowski Studio and many others. The Old Town of Tallinn has numerous open jewellery studios: the Katariina Guild, Masters' Courtyard, and studios in the former ARS building and elsewhere. There are studios located in other cities as well: for example, the Cirrus studio is in the Karlova area of Tartu.

Jewellery artists have been recognised with various state awards, the Kristjan Raud Award bestowed by the Estonian Artists' Association and the annual award of the Visual and Applied Art endowment of the Cultural Endowment of Estonia.

Noor Ehe (Young Jewellery) is a foundation started by Kadri Mälk in 2008 that supports young Estonian jewellery artists, presenting awards to the most prominent authors and emphasising the freshest directions and phenomena in the profession.

Today, when people spend most of their time in front of screens, the importance of social media can be greater than that of exhibitions, because they make it possible to gain recognition in the local and borderless international professional scenes. At first Facebook and later Instagram have become the largest and very significant stages for jewellery.

Good sources of information about international contemporary art jewellery are Klimt02 and Art Jewelry Forum. The Current Obsession Magazine is increasingly rising to prominence and welcoming new audiences by publishing background research, information about the process, interviews, exhibition reviews and experimental photos of jewellery and of the artists.

Ketli Tiitsar on kunstnik ja kuraator, kes töötab Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumis. Ta on lõpetanud EKA ehtekunstnikuna ning tegeleb selles valdkonnas aktiivselt 1996. aastast nii autori kui ka näituste koostajana.

Ketli Tiitsar is an artist and curator who works at the Estonian Museum of Applied Art and Design. She graduated as a jewellery artist from the Estonian Academy of Arts and has actively participated in and curated exhibitions since 1996.

Kuraator: Ketli Tiitsar

Kujundus: Helen Oja, Raul Kalvo

Graafiline kujundus: Tuuli Aule

Koordinaator: Kristlyn Liier

Keeletoimetajad: Hille Saluäär ja Richard Adang

Tõlge: Peeter Talvistu

Näituse töögrupp: ETDM: Kristi Paap, Kai Lobjakas, Toomas Übner, Helen Adamson, Kaire Rannik, Anne Raud, Ago Märjamaa, Ian Märjamaa, Paul Rannik. TartMus: Nele Ambos, Tanel Asmer, Indrek Grigor, Joanna Hoffmann, Mare Joonsalu, Margus Joonsalu, Jaanika Kuznetsova, Katrin Lõoke, Kristel Sibul, Kristo Tamm, Ago Teedema

Täname: Eve Margus-Villems, Piret Hirv, Liina Lõobas, Claudia Lepik, Kristiin Elmat, Kristo Pachel, Kadri Mälk, Kärt Summatavet, Anna-Maria Saar, Marita Lumi, Mari Käbin, Kristiina Laurits, Tanel Veenre, Anneli Tammik, Eilve Manglus, Kertu Tuberg, Pilleriin Jürisoo, Kätrin Beljaev, Krista Lehari, Jaanika Pajuste, Sofia Hallik, Merle Kasonen, Hanna-Maria Vanaküla, Triin Kukk, Jaan Pärn

Toetab: Eesti Kultuurkapital

Curator: Ketli Tiitsar

Exhibition design: Helen Oja, Raul Kalvo

Graphic design: Tuuli Aule

Co-ordinator: Kristlyn Liier

Editors: Hille Saluäär and Richard Adang

Translation: Peeter Talvistu

Exhibition team: ETDM: Kristi Paap, Kai Lobjakas, Toomas Übner, Helen Adamson, Kaire Rannik, Anne Raud, Ago Märjamaa, Ian Märjamaa, Paul Rannik. TartMus: Nele Ambos, Tanel Asmer, Indrek Grigor, Joanna Hoffmann, Mare Joonsalu, Margus Joonsalu, Jaanika Kuznetsova, Katrin Lõoke, Kristel Sibul, Kristo Tamm, Ago Teedema

Thank you: Eve Margus-Villems, Piret Hirv, Liina Lõobas, Claudia Lepik, Kristiin Elmat, Kristo Pachel, Kadri Mälk, Kärt Summatavet, Anna-Maria Saar, Marita Lumi, Mari Käbin, Kristiina Laurits, Tanel Veenre, Anneli Tammik, Eilve Manglus, Kertu Tuberg, Pilleriin Jürisoo, Kätrin Beljaev, Krista Lehari, Jaanika Pajuste, Sofia Hallik, Merle Kasonen, Hanna-Maria Vanaküla, Triin Kukk, Jaan Pärn

Supported by: Cultural Endowment of Estonia

21.02.-
24.05.2020